

Válámi ván...

Néhány évvel 56 után megjelent Budapesten egy szovjet, bocsánat, orosz komikus, Arkagyij Rajkin – kezdte öreg barátom, Bakó András, kényelmesen hátradőlve karszékeében –, és előadott – méghozzá magyarul! – egy humoros monológot, melynek ez volt a refrénje: VÁLÁMI VÁN, DE NEM ÁZ IGÁZI. Fergeteges sikert aratott, nem is sejtette, mennyire a szívünk közepébe talált: ez a mondat ugyanis tökéletesen kifejezte a kor uralkodó életérzését. Most viszont a jelek szerint az igazi ván, csakhogy az valahogy nem eléggé válámi, – ugye, érted, mire gondolok?

Bólintottam, mire Bakó András szivarra gyújtott, és folytatta.

– Itt van, például, az eső. Azelőtt az eső a frissen ásott föld és a pipereszappannal mosott lányhaj illatát árasztotta, most viszont ázott kutyaszőr-szaga van; az isten tudja, mit csináltak vele...

– Én semmit – mentegetőztem ijedten, de öreg barátom ügyet se vetett rám.

– Meg aztán itt vannak a házaik. Istent keresitek, a vallásos érzést próbáljátok visszahozni kiszikkadt lelketekbe, de hát meg ez úgy, hogy közben kiellen betonkalkáltakban laktok? Azt hiszitek, Isten a tapéta mögül fog előbújni, csótányok kíséretében? Az én gyerekkoromban még igazi házakban éltünk – igaz, összkomfort nélkül, de minden háznak volt pincéje és padlása, azaz mindegyik tükrözte a kozmikus világrendet: pokol, föld, mennyország. A pokolnak a pince felelt meg, ahová a szent hányták be kora ősszel, és szénporos macskák kergették a szénportól fekete egereket – ördögök a kárhozottakat –: ide izgatott és félelmetes volt lemenni a napi tüzelőért; hányszor megfogadtam, hogy jó leszek inkább, csak ezt a mindennapos elvárhatást ne kelljen megismételni!...A föld, a földi élet színtere volt maga a ház: a lakószobák, a konyha, az éléskamra; itt zajlott az emberi család élete: Ádám az orcája verítékével kereste meg a kenyérért, miközben Éva főzött, mosott, gyereket nevelt, és fűszeres ételekkel s „fénylő-öle édes örömevel” várta haza párját... Ezekről az örömeimről mi, gyerekek, is alkothatunk némi fogalmat, mivel az egész család egy szobában aludt, s éjszaka gyakran ébredtünk szapora lihegésre, elfojtott sikolyokra, melyeket a támlás szülői ágy nyirkosága kísért, – szorongatóan izgalmas élmény volt, mint egy későromantikus szimfónia szerzője; az emberi létezés minden alantassága és fensége kifejeződött benne... És megvolt a mennyországunk is: a padlás. Ide csak ritkán engedtek fel, mert itt tárolták télen a sonkát, kolbászt, a diót is egy vesszőkosárban, meg mindenféle limlomot: kopott, behorpadt bőrdöngőket, összekötözött újságokat, régi ponyvaregényeket – egy akkoriban feledésre ítélt világ kultúrájának emlékeit; szentképekre is emlékszem, amelyek idekerültek. Am ez a télen dermesztően hideg, nyáron kibírhatatlanul forró és füledt teret fénysugarak jarták át, akárcsak a templomi képeken – titokzatos, megszentelt féléhomály uralkodott itt, s a fénysugarakban örvénylő porszemek az égi lelkek sereglését idézték. Lélek voltam én magam is, hangtalan mozgású, félig lebegő, amikor a mennyei lokok között kotorásztam. Nem a készleteket megdézsmálni, hanem olvasni jártam ide, de még azt is tiltották... Egyszer megpróbáltam selyemhernyót tenyészteni. Minden reggel felpattantam feles kerékpáromra és kivágtattam az eperfás országútra. De hiába etettem hernyóimat; vagy a levelek fonnyadtak meg, mire hazaértem, vagy a padlás – hiszen csakis ott tarthattam őket – volt túl meleg vagy túl hűvös, alig néhány gubózott be, nem lett volna érdemes leadni őket a selyemgombolyítóba. Így hát magára hagytam az egész tenyészetet, ám amikor jóval később valamiért felmentem a padlásra, váratlanul rajnyi lepke röppent fel előttem, pörögve-forogva keresték a kiutat, a fehér angyalszárnyakat átvilágító fénylánczák vezették őket – egy perc alatt eltűntek, kirepültek a nyitott padlásablakon. Akkor láttam életemben először és utoljára az ég angyalait – fejezte be Bakó András, és behunyta a szemét.

Tudtam, most magára kell hagynom öreg barátomat. Lábujjhegyen lopakodtam ki a szobából.

BAKA ISTVÁN

Jazz-nap az IH-ban

Minden jazz-zenész megszállott ember. Szenvedélyesen szeretnek zenélni, s általában mégis kevés a fellépési lehetőség, alacsonyak a gázsik és ritkán készíthetnek lemezt. Mondom általában, de a legutolsó megállapítás alól biztos kivétel az In Line, hiszen két év alatt hét jazz lemez anyagot készítettek. Most jelenik meg Night Line Series „fedőnév” alatt sorozatuk a Protonnál. A lemezcsomag első tagja egy Vasvári-Debski lemez. Krzesimir Debski a String Connection alapítótagja volt, és őt választották Lengyelországban a 80-as évek dzsesszzenészének. A második lemez is megjelent már, ez a *Secret Flight Lakatos Tony* közreműködésével. Ezt követi egy In Line koncertlemez, majd Lakatos Tony egyik amerikai lemeze.

A sok lemez azonban nem jelent elszűrülést az In Line zenei világában, hiszen rendszeresen hívtak vendégmuzsikusokat, illetve a lemezekon más-más zenekari tag került előtérbe. Ettől lesz mindig más az In Line zenei arculata. Mely anyag eléggé „közérthető”, sőt néhányan slágerzenének nevezik. Vasvári Pál szerint azonban a free-zene helyére egyre inkább visszajön a harmónia, s ahol véget ér a ritmus, ott a hallgathatóság határa.

De minderről – élőben – a saját fülünkkel is meggyőződhetünk február 11-én az Ifjúsági Házban este 8 órakor kezdődő In Line koncerten. A csapat tagjai: Vasvári Pál – basszusgitár, Csepregi Gyula – saxofon, Tóth Gyula – gitár és Szendőfi Péter dob.

A jazz szerelmeseinek azonban érdekesebb korábban elindulni otthonról, ugyanis az IH lemezklubjában 18 órakor a *CO-DO-NA jazz-trió* lemezeit mutatja be Szerdahelyi Zoltán kritikus. A 10 éve haláleset miatt feloszlott trió csak 3 lemezt hagyott az utókorra. Zenéjükben többféle stílusvilág keveredik, megtalálható benne az indiai szitarzene, az avantgard jazz, a latin-amerikai népzene és klasszikus komolyzenei elemek is. Egyszóval igazi csemege, csak vájtfülleknek!

TAKÁCS VIKTOR

FOTÓ: ENYEDI ZOLTÁN

Gábor Dénes-díj – biológusnak 23 millió dolláros koldusok?

Dr. Frank József, a Gabonatermesztési Kutatóintézet főigazgatója is egyike hazánkban azon keveseknek, akik elmondhatják magukról: megkapták az új szellemi alkotások elismerésére létrehozott – napjaink egyik, vagy talán legrangosabb kintünetését, a – Gábor Dénes-díjat. Mindez azonban elsősorban azért igazán figyelemre méltó, mert biológusként az országban elsőként, ő részesült ebben az elismerésben.

– Főigazgató úr! Ezt a díjat, amely kevésbé ismert a közvélemény előtt, de tudományos körökben is a műszaki szellemi alkotások, találmányok elismeréséért tartják számon, ön biológusként kapta meg. Miért?

– Mindenekelőtt tudni kell, hogy a holográfia feltalálójáról, az ezért 1971-ben Nobel-díjat is kiérdemelt Gábor Dénesről elnevezett kitüntetés eredetileg a műszaki alkotások elismerésére hozták létre. Két és fél esztendője a Novofer Innovációs Közös Vállalat kezdeményezte, ezt azon megfontolásból, hogy a rendszerváltással párhuzamosan megszűnt több, a tudományos eredményekért addig adott kitüntetés. Az alapítványhoz azután, tovább növelve ezzel rangját, csatlakozott még az Ipari Fejlesztési Bank, a Dunai Közlekedési Vállalat, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület, az Országos Találmányi Hivatal, valamint az Általános Értékforgalmi Bank is. Így most már a mintegy három és fél millió forintot kamatait fordíthatják díjazásra, szakmai kutatások, tanulmányutak finanszírozására. Sőt, az alapítvány kuratóriuma úgy döntött: az elismerést nem korlátozza kizárólag a műszaki tudományok területére. Ennek köszönhetően lettem én biológusként, több szabadalmamnak köszönhetően, legutóbb a hét díjazott egyike. Ki kell emelnem azonban azt, hogy a díjszámú kitüntetés közé egyedül a mi megyénkbeli jelöltek két szakembert. Rajtam kívül ugyanis még dr. Rapesák András, a Mérleg Kft. ügyvezető igazgatója is megkapta a Gábor Dénes-díjat.

– Az átlagember számára kicsit idegenül hangozhat, hogy biológiai találmányok szabadalmaztatásáról beszélünk, hiszen ez a fogalom a köztudatban elsősorban műszaki alkotásokhoz kötődik.

– Igen, ez nagyon hosszú ideig így is volt. A biológia területén létrehozott szellemi értékek korábban a különböző külföldi és hazai szaklapok mindenki számára hozzáférhetővé tették. A tudomány ezen egyetemes jellege akkor

kezdt beszűkülni, amikor az államok egyre kevésbé finanszírozták a kutatásokat. Az azt támogató magáncégek pedig nem voltak érdekeltve abban, hogy esetleg mások ötletel meríthessenek az ő pénzüki segítségével megszűleteti kutatási eredményekből. Ezért 1969-ben hoztak törvényt arra, hogy szabadalommal lehet védeni a növény- és állatfajtákra vonatkozó találmányokat is. Ezzel vették gyakorlatilag elejét annak, hogy valaki el tulajdoníthatja egy másik kutató szellemi termékét.

– Hány szabadalom fűződik az ön nevéhez, és mely növényre vonatkozóan?

– Napraforgó-nemesítéssel foglalkozom, amellyel kapcsolatban husz szabadalmam van. Ezek között azonban nem mind hazai, mivel „jó” magyar szokás szerint nehézségekbe ütközött az első napraforgóhibridjeim elfogadtatása, pedig tülzás nélkül mondhatom, akkor, a '80-as évek elején ez tudománytörténeti eredménynek számított. Ezért nem volt más választásom, külföldön is megmutattam a találmányaimat, ahol azokat azonnal el is ismerték. Közülük hat évi küzdelem kellett ahhoz, hogy Magyarországon is értékeljék az általam kifejlesztett napraforgóhibridek előnyeit. Napjainkra viszont már sikerült elérni, hogy a hazai vetésterületek ötven százalékát már a mi fajtaikkal yetik be. Emellett hét nyugat-európai országban is forgalmazzuk ezeket, de ott vagyunk már Kanadában, USA-ban, Marokkóban, Argentínában és Szudánban is. Intézetünk és Magyarország számára ez a nemzetközi elismertségen túl azért nagyon fontos, mert e vetőmagok forgalmazása évente huszonnégy millió dollárt tesz ki. Ebből a GKI-nek is jelentős összeg jut, amely hozzásegít minket a működőképesség fenntartásához, kutatásaink további folytatásához, a magyar állam ugyanis, sajálalatos módon, ma igen csekély összeggel támogatja kút a nagy értékeket előállító tudományos kutatásokat is!

N. RÁCZ JUDIT

Tévéjegyzet

A Szomszédok Dallasban vannak

Nem kell hozzá különösebb jóslóli tehetség, varázsgömb, bűvös sapka meg ilyenek, hogy ha megkérdeznénk elég sok embert, hogy szerinte melyik a legnézettebb tévéműsor, akkor a nagy számok törvénye alapján az egyik fele a Szomszédok-ra, a megmaradt másik fele pedig a Dallasra tippelne. Legalábbis én erre tippeltek. Az más kérdés, hogy egy nemrégiben elkészült nézettségi top lista kimutatta, hogy a Szomszédok 123. fejezetének 72 százalék, a Dallas című filmsorozat 55. részének péntek esti ismétlése 70 százalékos nézettségnek örvendhetett.

A sorozatok szapulására itt nem szabad kitérni, elvégre sokszor az ízlések is tudnak akkorát csattanani, mint a pofonok. Inkább érdemesebb összevetni a két a sorozatot, és esetleg az azonos tendenciák alapján megállapítható, hogy mit esznek rajtuk. Az elég nyilvánvaló, hogy két teljesen, anyagi helyzetükben különböző „társaság” mutat be. Amíg az egyik helyen arról beszélnek, hogy, ó, áremelés, nem lesz pénz tejre, stb.-re, addig Bobby azt mondja, hogy, de remek üzlet, apa már úgyis régóta akart egy saját közlekedési-finomítót. A Dallas nézve tudjuk, hogy ez az ostor nem csattanhat rajtuk, a Szomszédok ostanta meg azonnal csattog a hátunkon, és mégis élvezzük, élvezzük a saját nyomorúságunkat, ha az a tévében látható.

De amiről mind a két film, bár más síkon beszél, hogy se így Dallas-módra, se úgy Szomszédok-módra nem jó, mert mindkét helyen ott az emberi tényező, s az ember állandóan galibákat csinál. Egyfelől a sok pénz örülete, a gazdagság keveri a masszát, másfelől a pénztelenség, a „nincs”. A nézőben ott a pénz vágya, de ott helyben a hiánya is. És ha jól megnézzük, akkor egyik sorozatban sem lehet felfedezni, hogy a szereplő átlagember valamiféle tartással, esetleg önbecsüléssel viselné a gazdagságot, vagy a szegénységet. Ezt külön-külön a filmekben nehéz (keveseknek könnyű) tettenérni.

Akkor arra gondoltam, hogy mégis van egy elég egyszerű módszer, amivel tettenérhető az említett „tartástalanság”. Ha például a nagyon fent idézett jeleneteket filmkockákban is egymás után, párhuzamba állítanánk. Akkor láthatnánk igazán, hogy ugyanarról a dologról miként nyafog egy gazdag amerikai és hogyan egy szegény magyar. S akkor ez a kétféle nyafogás megvilágítaná, illetve nevelőseggé tenné egymást. Aztán jöhet a kioltás. És már látszik is, nem csak egy kutya, vagy gyermeksereplő vihet közsikere egy filmet, hanem egy kis mérsékelt nyafogás elég ahhoz, hogy a fél ország könnyben úszva még koszosabbra mossa a szennyesét.

PODMANICZKY SZILÁRD

Német nyelv és testnevelés

Új tagozatok az Odessza II. iskolában

Az Odessza II. Számú Általános Iskola az 1992/93-as tanévben testnevelés és német tagozatos első osztályokat indít. Az iskola némettagozatos osztályában a magyar nyelv és irodalom tantárgyat a nyelvi irodalmi kommunikációs képességfejlesztő módszerrel oktadják majd, a német nyelvet pedig a felvett diákok az első osztály második félévétől heti 2x1/2, illetve 3x1/2 órában tanulhatják. A német nyelv oktatása a har-

madik osztálytól csoportbontás alapján történik majd: egy csoport emelt (tagozatos) óraszám-ban, a másik heti 2 illetve 3 órában tanulhatja a nyelvet. Eredményes előmenetel esetén a diákok a 8-ik osztály végén nyelvizsgát tehetnek, s ezen kívül az iskola németországi kapcsolata lehetővé teszi a nyelvyakorló csereüldöttek megszerzésére is.

Az Odessza II. Általános Iskola az indítandó testnevelés tagozatra azokat a leendő első-

osztályosokat várja, akik jó mozgáskészségük és kedvet éreznek a kézilabdá, az úszás és az atlétika iránt. Ezen a tagozaton angol és német nyelvtanítás között választhatnak.

A felvételi időpontja 1992 február 11-e és 18-a; mindkét esetben 16 és 18 óra között. A helyszín: Odessza II. Általános Iskola Szeged, Herke u. 5. (Tel.: 54 564). A testnevelés tagozatra jelentkezők felszerelést vigyének magukkal.